ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ,
ХӨНГӨН ҮЙЛДВЭРИЙН ЯАМ

World Organisation for Animal Health

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ АГЕНТЛАГ

МАЛ ЭМНЭЛГИЙН ЕРӨНХИЙ ГАЗАР

2026 ОН

Танилцуулгын зорилго:

- Евроазийн эдийн засгийн холбоотой (ЕАЭХ) байгуулсан түр хэлэлцээрийн хүрээнд мал, амьтан тэдгээрийн гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүний **импорт, экспортын өнөөгийн байдал**
- **Мал, амьтан тэдгээрийн гаралтай түүхий эд бүтээгдэхүүний боловсруулах техникийн шаардлага болон мал эмнэлгийн ариун цэврийн нөхцөл**
- **Төрийн түвшинд шийдвэрлэх шаардлагатай асуудал, авах арга хэмжээ**
- **Мал эмнэлгийн салбарын экспорт, импортын бодлого**

Монгол Улс болон Евразийн эдийн засгийн холбоо (ЕАЭЗХ)-ны гишүүн орнуудын хооронд байгуулсан Худалдааны түр хэлэлцээр нь худалдааг хөнгөвчлөх, тодорхой нэр төрлийн барааны гаалийн татварыг бууруулах буюу тэглэх зорилготой худалдааны гэрээ юм.

Монгол Улс нь Евразийн эдийн засгийн холбоо (ЕАЭЗХ)-той бүрэн чөлөөт худалдааны хэлэлцээр байгуулаагүй бөгөөд "түр хэлэлцээр" нь дараах үндсэн шинжтэй.

- Тодорхой нэр төрлийн бараанд хамаарах
- Тодорхой хугацаанд хэрэгжүүлэх
- Гаалийн тарифын хөнгөлөлт үзүүлэх
- Худалдааны эргэлтийг нэмэгдүүлэх
- Худалдааны хэлэлцээрүүдийг өргөжүүлэх

Монгол Улсын мал аж ахуйн салбарын үзүүлэлт

>Хонь – ~30+ сая
> Ямаа – ~25+ сая
> Үхэр – ~5 сая
> Адуу – ~4 сая
> Тэмээ – ~0.4 сая

- ХАА-н салбарын экспортын 30–40%-ийг бүрдүүлдэг
- Органик, бэлчээрийн гаралтай
- Мал аж ахуй ДНБ-ий ~10%
- Антибиотик хэрэглээг хянах эрх зүйн зохицуулалттай

ЕВРАЗИЙН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ХОЛБОО, ТҮҮНИЙ ГИШҮҮН ОРНУУДТАЙ МАЛ ЭМНЭЛГИЙН ЧИГЛЭЛЭЭР ТОХИРСОН ГЭРЭЭ, ХЭЛЭЛЦЭЭР, ПРОТОКОЛ, САНАМЖ БИЧИГ, ГЭРЧИЛГЭЭ

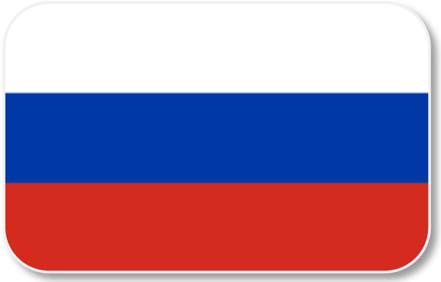

1. **Гэрээ - 1**
2. **Хэлэлцээр - 2**
3. **Протокол - 1**
4. **Санамж бичиг - 1**
5. **Гэрчилгээ - 8**
6. **Нөхцөл - 0**
7. **Шаардлага - 0**

1. **Гэрээ - 0**
2. **Хэлэлцээр - 2**
3. **Протокол - 0**
4. **Санамж бичиг - 1**
5. **Гэрчилгээ - 5**
6. **Нөхцөл - 0**
7. **Шаардлага - 0**

1. **Гэрээ - 0**
2. **Хэлэлцээр - 0**
3. **Протокол - 0**
4. **Санамж бичиг - 1**
5. **Гэрчилгээ - 5**
6. **Нөхцөл - 0**
7. **Шаардлага - 0**

1. **Гэрээ - 0**
2. **Хэлэлцээр - 1**
3. **Протокол - 0**
4. **Санамж бичиг - 0**
5. **Гэрчилгээ - 5**
6. **Нөхцөл - 0**
7. **Шаардлага - 0**

1. **Гэрээ - 0**
2. **Хэлэлцээр - 0**
3. **Протокол - 0**
4. **Санамж бичиг - 0**
5. **Гэрчилгээ - 0**
6. **Нөхцөл - 0**
7. **Шаардлага - 0**

ОРОСЫН ХОЛБООНЫ УЛС

Монгол Улс болон Оросын Холбооны Улс нь мал эмнэлэг, хорио цээрийн хяналт, мөн мал, амьтны гаралтай бүтээгдэхүүний худалдааны чиглэлээр хамтын ажиллагааг хөгжүүлэн ажиллаж байна. Энэхүү хамтын ажиллагаа нь хоёр талын гэрээ, протокол болон олон улсын мал эмнэлгийн гэрчилгээний хүрээнд хэрэгждэг.

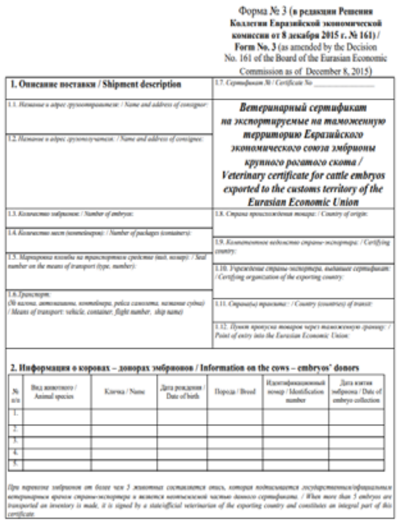
Форма № 3 (в редакции Решения Коллегии Евразийской экономической комиссии от 8 декабря 2015 г. № 161) / Form No. 3 (as amended by the Decision No. 161 of the Board of the Eurasian Economic Commission as of December 8, 2015)

Ветеринарный сертификат на экспортируемые на таможенную территорию Евразийского экономического союза эмбрионы крупного рогатого скота / Veterinary certificate for cattle embryos exported to the customs territory of the Eurasian Economic Union

1. Описание поставки / Shipment description

2. Информация о коровах – донорах эмбрионов / Information on the cows – embryos' donors

4. Свидетельство о пригодности сырья / Raw material Consumption Statement

- ❑ Монгол Улсын Мал эмнэлгийн ерөнхий газар болон ОХУ-ын Мал эмнэлэг, ургамлын хорио цээрийн хяналтын улсын албаны төлөөлөгчдийн уулзалтын протокол /2019.05.31/
- ❑ Монгол Улсын Мал эмнэлгийн ерөнхий газар болон ОХУ-ын FGBI “ARRIAH” байгууллагын хооронд байгуулсан хамтын ажиллагааны гэрээ /2019.07.08/

Монгол Улсаас ЕАЭЗХ болон ОХУ руу экспортлох:
- ✓ Хонь, ямааны мах, дайвар бүтээгдэхүүн
- ✓ Адууны мах, дайвар бүтээгдэхүүн
- ✓ Үхрийн мах, дайвар бүтээгдэхүүн
- ✓ Арьс, шир, эвэр, туурай, гэдэс, үс, ноос, өд, сөдөн түүхий эд
- ✓ Боловсруулсан махан бүтээгдэхүүн (лаазалсан, зайдас, хиам)

ОХУ-аас Монгол Улс руу импортлох:
- ✓ Лаазалсан махан бүтээгдэхүүн
- ✓ Хиам болон бусад боловсруулсан махан бүтээгдэхүүн
- ✓ Гахай, тахианы мах, өөх

БҮГД НАЙРАМДАХ КАЗАХСТАН УЛС

Хамтын ажиллагааны эрх зүйн үндэс:

Монгол Улсын Мал эмнэлгийн ерөнхий газар болон БНКазУ-ын Хөдөө аж ахуйн яамны Мал эмнэлгийн хяналт, шалгалтын хороо хооронд

Мал эмнэлэг, хорио цээрийн салбарт хамтран ажиллах тухай харилцан ойлголцлын санамж бичиг (2024 он)

Наименование государственного органа, на службе которого состоит госветсанинспектор, выдавший настоящий ветеринарный сертификат/ Name of a state authority of a state veterinary inspector who issued the veterinary certificate

Республика Казахстан
Форма № 1
Republic of Kazakhstan
Form № 1
Министерство сельского хозяйства
Ministry of Agriculture
Территориальные подразделения ведомства
Territorial Office of the Authorized body's sub-division

ВЕТЕРИНАРИЯЛЫҚ СЕРТИФИКАТ
ВЕТЕРИНАРНЫЙ СЕРТИФИКАТ / VETERINARY CERTIFICATE
№ 00-00-00

На экспортируемый из Республики Казахстан в Монголию крупный рогатый скот / for export lives cattle from the Republic of Kazakhstan to Mongolia.

Орны ауыстырылатын (тасымалданатын) объектінің иесіне берілді / Выдан владельцу перемещаемого (перевозимого) объекта / issued to the owner of the moveable (transported) object (product)________
(фамилиясы, аты, әкесінің аты (болған кезде) / фамилия, имя, отчество (при наличии)/ title, name)

ЖСН (жеке тұлғалар үшін) /ИИН (для физических лиц)/ Personal Tax Reference Number for the natural person________

БСН (заңды тұлғалар үшін)/БИН (для юридических лиц/Business Identification Number for legal persons________

Жануарлардың саны / количество животных / Number of animals________

Жануардың түрі/ вид животных / Origin of the animals	Жынысы / Пол/ Sex	Жануардың тұқымы / Порода / Breed	Жасы / Возраст / Age	жеке нөмірі, таңбасы, аты, салмағы /Индивидуальный номер, тавро, кличка, вес / Individual number, brand, name, weight

Тасымалдау кезінде жануардың саны 5 бастан асса, олардың тізімі жасалады, ол тізімге мемлекеттік ветеринариялық-санитариялық инспектор қол қояды және ол осы сертификаттың ажырамас бөлігі болып табылады / При перевозке более 5 голов составляют список животных, который подписывается государственным ветеринарно-санитарным инспектором и является неотъемлемой частью данного сертификата / When transporting more than 5 animals they must be listed and then the list signed by the veterinary - sanitary inspector.

1. Жануарлардың шығу тегі / Происхождение животных /Origin of the animals

Объектінің атауы, мекен-жайы, есептік нөмірі / Наименование, адрес, учетный номер объекта/ Name, adders and account number________

Жануардың шыққан жері (туған немесе сатып алынған жері – мемлекет, облыс, аудан) / Место происхождения животных (место рождения или приобретения животных – страна, область, район) / Place of the animals origin (place of birth or procurement (acquirement) of the animals: country, regions, district)________

Мал эмнэлгийн гэрчилгээ, худалдааны зохицуулалт

Монгол Улсаас Казахстан Улс руу экспортлох:

- Хонь, ямааны мах
- Үхрийн мах
- Адууны мах
- Амьд хонь, ямаа

Казахстанаас Монгол Улс руу импортлох:

- Үхрийн гүн хөлдөөсөн үр
- Тахианы өндөг
- Амьд үхэр
- Тахианы мах
- Амьд хонь, ямаа

БҮГД НАЙРАМДАХ КИРГИЗ УЛС

Монгол Улс болон Бүгд Найрамдах Киргиз Улс нь мал эмнэлэг, хорио цээрийн хяналт болон мал, амьтны гаралтай бүтээгдэхүүний худалдааны чиглэлээр хамтын ажиллагааны хэлэлцээр, олон улсын мал эмнэлгийн гэрчилгээний тогтолцоог хэрэгжүүлж байна.

Монгол Улсын Мал эмнэлгийн ерөнхий газар болон БНКиргиз Улсын Хөдөө аж ахуйн яамны харьяа Мал эмнэлгийн алба хоорондын

→

Мал эмнэлгийн салбарт хамтран ажиллах тухай хэлэлцээр

(2023 оны 07 сар)

→

🗏 Олон улсын мал эмнэлгийн гэрчилгээ (2024 оны 02 сар)

МАЛ ЭМНЭЛГИЙН САЛБАРТ ХАМТРАН АЖИЛЛАХ ТУХАЙ
МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ АГЕНТЛАГ
МАЛ ЭМНЭЛГИЙН ЕРӨНХИЙ ГАЗАР
БОЛОН
БҮГД НАЙРАМДАХ КИРГИЗ УЛСЫН УСНЫ НӨӨЦ, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ, БОЛОВСРУУЛАХ ҮЙЛДВЭРИЙН ЯАМНЫ ХАРЬЯА
МАЛ ЭМНЭЛГИЙН ХЯНАЛТЫН ГАЗАР
ХООРОНДЫН ХАРИЛЦАН ОЙЛГОЛЦЛЫН ТУХАЙ САНАМЖ БИЧИГ

Монгол Улсын Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг - Мал эмнэлгийн ерөнхий газар болон Бүгд Найрамдах Киргиз Улсын Усны нөөц, хөдөө аж ахуй, боловсруулах үйлдвэрийн яамны харьяа Мал эмнэлгийн хяналтын газар /цаашид "Талууд" гэх/-ын хооронд

Монгол Улс, Киргиз Улсын хоорондын найрсаг харилцаа, хамтын ажиллагааг анхаарч,

хоёр улсын дотоодын эдийн засгийг төрөлжүүлэх, мал эмнэлгийн салбарыг олон улсын жишигт нийцүүлэн шинэчлэн байгуулах зорилтыг харгалзан

сүүлийн жилүүдэд Монгол Улсаас Ойрх дорнод руу мал, амьтны гаралтай түүхий эд бүтээгдэхүүнийг амжилттай экспортолж байгаа нь цаашид хоёр улс хоорондын хөдөө аж ахуйн, тэр дундаа мал эмнэлгийн салбарын хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх, худалдааг өргөжүүлэх өргөн боломж байгаа гэж үзэн;

мал эмнэлгийн салбарт хуримтлуулсан мэдлэг чадвар, туршлага, дэвшилтэт технологиос харилцан суралцах үүднээс хоёр улсын хооронд бий болсон харилцааг улам гүнзгийрүүлэх сонирхолтой байгааг хүлээн зөвшөөрч;

Мал эмнэлгийн салбарт хамтран ажиллах тухай Монгол Улсын Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг Мал эмнэлгийн ерөнхий газар, Бүгд Найрамдах Киргиз Улсын Хөдөө аж ахуйн яамны харьяа Мал эмнэлгийн алба хоорондын хэлэлцээрийн 2 дугаар зүйлд заасны дагуу

дараах зүйлийг тохиролцов:

1 дүгээр зүйл

Талууд мал эмнэлгийн чиглэлээр хамтын ажиллагаагаа өргөжүүлэн хөгжүүлэхийг эрмэлзэн, мэргэжилтэн, мэдээлэл солилцох, мал, амьтан, тэдгээрийн гаралтай бүтээгдэхүүн, малын тэжээл, мал эмнэлгийн эм,

1

Монгол Улсаас Киргиз Улс руу экспортлох:

- ❑ Хонь, ямааны мах, дайвар бүтээгдэхүүн
- ❑ Үхрийн мах, дайвар бүтээгдэхүүн
- ❑ Адууны мах, дайвар бүтээгдэхүүн

Киргиз Улсаас Монгол Улс руу импортлох:

- ❑ Далайн гаралтай бүтээгдэхүүн

✓ Монгол–Киргизийн хооронд мал эмнэлгийн худалдаа нь 2023–2024 онд эрх зүйн хувьд бүрэн зохицуулагдсан

✓ Мал, амьтны гаралтай бүтээгдэхүүний экспорт, импорт нь олон улсын мал эмнэлгийн гэрчилгээний дагуу хэрэгжиж байна

БҮГД НАЙРАМДАХ БЕЛАРУСЬ УЛС

Монгол Улс болон Бүгд Найрамдах Беларусь Улс нь мал эмнэлэг, хорио цээрийн хяналт болон мал, амьтны гаралтай бүтээгдэхүүний худалдааны чиглэлээр олон улсын мал эмнэлгийн гэрчилгээний тогтолцооны хүрээнд экспорт, импортын харилцааг зохицуулж байна.

Олон улсын мал эмнэлгийн гэрчилгээ (2021.10)

Беларусь Улсаас Монгол Улс руу импортлох:

- ✓ Шувууны мах, махан бүтээгдэхүүн
- ✓ Амьд үхэр

РЕСПУБЛИКА БЕЛАРУСЬ
REPUBLIC OF BELARUS

МИНИСТЕРСТВО СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА И ПРОДОВОЛЬСТВИЯ
MINISTRY OF AGRICULTURE AND FOOD

ВЕТЕРИНАРНЫЙ СЕРТИФИКАТ
VETERINARY CERTIFICATE № ____
на экспортируемые из Республики Беларусь в Монголию мясо птицы и мясные продукты из него
for poultry meat and meat products thereof exported from the Republic of Belarus to Mongolia

Орган государственной ветеринарной службы
State veterinary service authority ____

Наименование продукции
Name of the product ____

Число мест
Number of packages ____
Упаковка
Packaging ____
Маркировка
Identification marks ____
Вес нетто
Net weight ____
Условия хранения и перевозки
Storage and transportation conditions ____
(вид консервирования, температура / preserving type, temperature)

1. Происхождение продукции / Origin of the product
Название и адрес экспортера
Name and address of exporter ____

Название, адрес и номер мясоперерабатывающего предприятия
Name, address and number of meat processing enterprise ____

2. Направление продукции / Destination of the product
Страна назначения
Country of destination ____
Страна транзита
Country of transit ____
Пункт пересечения границы
Point of crossing the border ____
Название и адрес получателя
Name and address of consignee ____

Транспорт
Means of transportation ____
(указать номер вагона, автомашины, рейс самолета, судна / specify number of the wagon, truck, flight-number, name of the ship)

Монгол Улсаас ЕАЭЗХ-ны нутаг дэвсгэр рүү экспортлох:

- ✓ Боловсруулсан мах, махан бүтээгдэхүүн
- ✓ Лаазалсан хүнс, зайдас
- ✓ Адууны мах, махан бүтээгдэхүүн, дайвар бүтээгдэхүүн
- ✓ Хонь, ямааны мах, махан бүтээгдэхүүн, дайвар бүтээгдэхүүн

Бүгд Найрамдах Беларусь Улсаас Монгол Улсруу шувууны мах, махан бүтээгдэхүүн импортлох олон улсын мал эмнэлгийн гэрчилгээ	2021/10
Бүгд Найрамдах Беларусь Улсаас Монгол Улсруу амьд үхэр импортлох олон улсын мал эмнэлгийн гэрчилгээ	2021/10
Монгол Улсаас Евроазийн холбооны нутаг дэвсгэрт бэлэн боловсруулсан мах махан бүтээгдэхүүн, лаазалсан хүнс, зайдас экспортлох олон улсын мал эмнэлгийн гэрчилгээ	2021/10
Евразийн эдийн засгийн холбооны гаалийн нутаг дэвсгэрт экспортлох адууны мах, махан бүтээгдэхүүн болон дайвар бүтээгдэхүүний эрхтний мал эмнэлгийн гэрчилгээ Veterinary certificate for meat, raw meat materials and offal derived from slaughtered and processed horses exported to the customs territory of the Eurasian Economic Union	2021/10
Veterinary certificate for sheep meat and goat meat and raw meat materials and offal derived from slaughtered and processed sheep and goats exported to the customs territory of the Eurasian Economic Union	2021/10

Евразийн эдийн засгийн холбоо,түүний гишүүн орнуудод экпортлосон мал, амьтны гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүн:

	Адууны мах	Лаазалсан махан бүтээгдэхүүн	Малын дайвар бүтээгдэхүүн	Утсан, хатаасан мах, дайвар бүтээгдэхүүн	Хиам, зайдас	Хонь, ямааны мах
Армен			40,000.0			20,000.0
Казахстан	7,722,100.0	9,745.4	10,000.0			38,000.0
Киргизстан	60,000.0		20,000.0			
ОХУ	1,875,250.0	298,150.7		7,640.0	276.9	

Мах, махан бүтээгдэхүүний экспорт (5 жил)

Сүүлийн 5 жилийн хугацаанд Армен, Казахстан, Киргизстан, ОХУ-д нийт 10,101 тонн мах, махан бүтээгдэхүүн экспортолсон байна.

Бүтээгдэхүүний төрөл:

- Адууны мах – 9,657 тонн (≈95.6%)
- Хонь, ямааны мах – 58 тонн (≈0.6%)
- Лаазалсан махан бүтээгдэхүүн – 308 тонн (≈3.0%)
- Малын дайвар бүтээгдэхүүн – 70 тонн (≈0.7%)
- Утсан, хатаасан мах – 7.6 тонн (<0.1%)
- Хиам, зайдас – 0.3 тонн (маш бага хэмжээтэй)

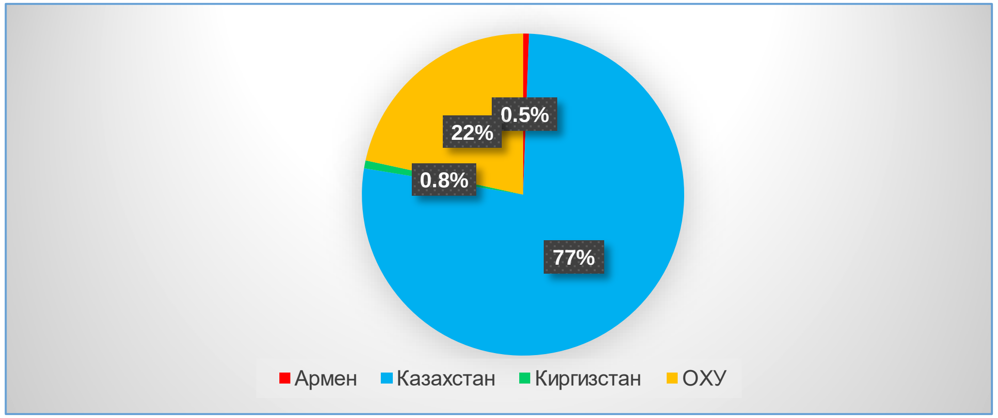

Евразийн эдийн засгийн холбоо,түүний гишүүн орнуудод экпортлосон мал,амьтны гаралтай түүхий эд,бүтээгдэхүүн: (2021–2026.04 сар)

Барааны нэр /ширхэг/	Хүлээн авагч улс	Хэмжих нэгж	2021	2022	2023	2024	2025	2026 оны эхний 4 сар	Нийт тоо хэмжээ /ш/
Үхэр, адууны боловсруулаагүй шир	ОХУ	ширхэг	-	78,470	33,583	-	-	-	112,053
Бусад мал, амьтдын арьс	ОХУ	ширхэг	-	32	43	6	16	-	97
Хонь буюу хурганы арьс /идээлж-хатаах боловсруулалт/ савхи	Казахстан	дм.кв	-	-	47,825	-	-	-	47,825
Нийт				78,502	81,451	6	16	-	159,975

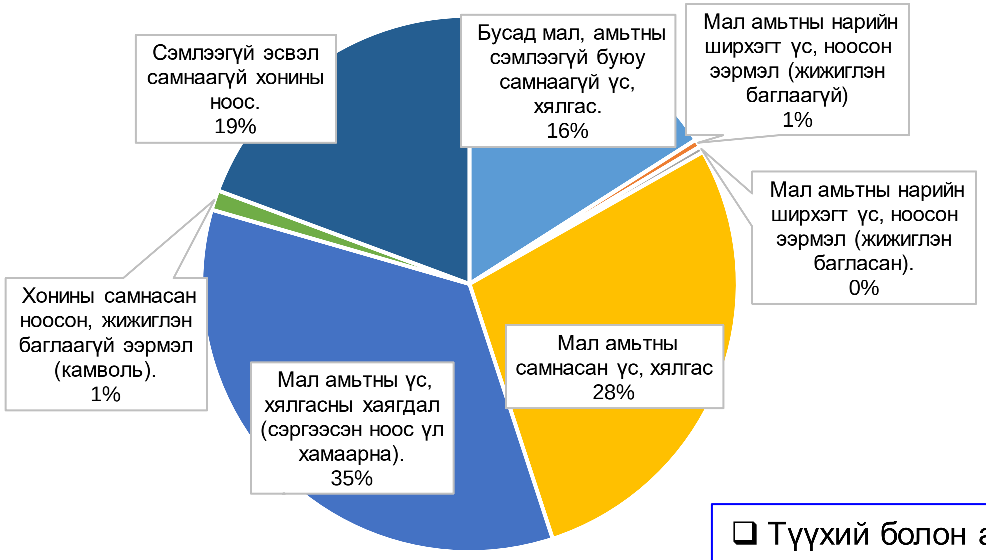

Арьс, ширний экспорт: 159,975 ширхэг

- Үхэр, адууны боловсруулаагүй шир–(≈70.0%)
- Бусад мал, амьтдын арьс – (<0.1%)
- Хонь, хурганы боловсруулсан арьс (савхи) – (≈30.0%)

- 2022 он – хамгийн өндөр идэвхтэй жил (**78,502**)
- 2023 он – харьцангуй тогтвортой өсөлт (**81,451**)
- 2024 оноос хойш огцом буурсан

Ноос, ноолуурны экспорт: 660,3 тн

- Мал амьтны үс, хялгасны хаягдал (≈34.5%)
- Мал амьтны самнасан үс, хялгас (≈28.1%)
- Сэмлээгүй/самнаагүй хонины ноос (≈19.3%)
- Бусад үс, хялгас (олон ангилал) ~ (≈17.6%)
- Ээрмэл бүтээгдэхүүн – ~ (<2%)

Зах зээлийн хувьд:
- ОХУ – голлох импортлогч улс
- Киргизстан – дунд хэмжээний тогтвортой худалдан авагч
- Казахстан – хязгаарлагдмал хэмжээтэй экспорт

- Түүхий болон анхан шатны боловсруулалттай
- Нэмүү өртөг шингэсэн бүтээгдэхүүн (ээрмэл, боловсруулсан ноос) маш бага
- Зах зээл нь ОХУ-д төвлөрсөн өндөр хамааралтай
- Сүүлийн жилүүдэд экспортын хэмжээ буурах хандлагатай

Импорт: (ЕАЭЗХ → Монгол)

- Үржлийн үхэр, гахай
- Тахианы мах, өндөг
- Гахайны мах, өөх
- Малын эм, вакцин
- Малын тэжээлийн нэмэлт

Эрсдэл

- Халдварт өвчин дамжих эрсдэл
- Антибиотикийн үлдэгдэл
- Шинэ омог нэвтрэх

Импортын хяналтын бодлого

- Эрсдэлийн үнэлгээ
- Мал эмнэлгийн импортын мэдэгдэл
- Хил дээрх лабораторийн шинжилгээ

Дотоод тандалт

- Санал: Эрсдэлд суурилсан хяналтын системийг хэлэлцээрт тусгах.

Дамжин өнгөрөх:

Монгол Улсын нийт 156 аж ахуй нэгжээс мал амьтны гаралтай түүхий эд бүтээгдэхүүн экспортлох, импортлохын тулд транзит хүсэлтийг 2026 онд МЭЕГ-аар дамжуулан ОХУ-ын Хөдөө аж ахуйн яаманд 302 хүсэлт хүргүүлснээс 279 хариу ирж 23 хүсэлтийн хариу ирээгүй байна.

Худалдааны түр хэлэлцээрийн 11 дүгээр зүйл:

Ерөнхий зарчим (1–5 дугаар зүйл)	
Хамрах хүрээ	• Хүн, амьтан, ургамлын эрүүл мэндийг хамгаалах бүх SPS арга хэмжээнд хамаарна
Суурь эрх ба үүрэг	• Шинжлэх ухааны үндэслэлтэй арга хэмжээ авах • Далд худалдааны саад үүсгэхгүй байх
Олон улсын стандарт	• OIE, Codex, IPPC зэрэг олон улсын стандартуудыг баримтлах
Адил тэнцүү байдал	• Өөр орны арга хэмжээ адил хамгаалалт үзүүлж байвал хүлээн зөвшөөрөх
Эрсдэлийн үнэлгээ	• Шинжлэх ухаанд суурилсан эрсдэлийн үнэлгээ хийх

Монгол Улс болон ЕАЭЗХ-ны орнууд нь амьтан, ургамлын гаралтай бүтээгдэхүүний худалдаанд ДХБ-ын "Амьтан, ургамлын эрүүл ахуйн арга хэмжээний хэлэлцээр (SPS Agreement)"-ийн зарчмыг баримтлан ажиллах

SPS хэлэлцээрийн зорилго, зарчим:

- Худалдаанд хүн, амьтан, ургамлын эрүүл мэндийг хамгаалах
- Худалдааны саад үүсгэхгүй байх

Хэрэгжилт ба хяналт (6–8 дугаар зүйл)	
Бүсчилсэн байдал (regionalization)	Өвчний тархалтаас хамаарч бүсээр ялган хязгаарлалт тогтоох
Ил тод байдал	SPS өөрчлөлт, шаардлагыг ДХБ-д мэдээлэх
Хяналт шалгалт	Импортын шалгалт, баталгаажуулалтыг шударга хэрэгжүүлэх

SPS хэлэлцээрийн хүрээнд хүн, мал, ургамлын эрүүл мэндийг хамгаалж, худалдааг аюулгүй явуулах зорилгоор мал эмнэлгийн байгууллагаас хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа:

МОНГОЛ УЛС БОЛОН ЕВРАЗИЙН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ХОЛБОО,ТҮҮНИЙ ГИШҮҮН ОРНУУД ХООРОНДЫН ХУДАЛДААНЫ ТҮР ХЭЛЭЛЦЭЭР

11 дүгээр зүйл

АМЬТАН, УРГАМЛЫН ЭРҮҮЛ АХУЙН АРГА ХЭМЖЭЭ

1. Талууд амьтан, ургамлын эрүүл ахуйн арга хэмжээнд хамаарах хууль болон журмыг ДХБ-ын Хавсралт 1А-гийн Амьтан, ургамлын эрүүл ахуйн арга хэмжээг хэрэгжүүлэх тухай хэлэлцээрийн дагуу хэрэгжүүлнэ.

2. Талуудын хоорондын худалдаанд үзүүлэх сөрөг нөлөөг бууруулах зорилгоор амьтан, ургамлын эрүүл ахуйн арга хэмжээг боловсруулах, батлах болон / эсхүл хэрэгжүүлэх асуудлын талаар нэмэлт тохиролцоонд хүрч болно.

3. Хоорондын хуралдаанаас үүссэн, эсхүл үүсэж болзошгүй амьтан, ургамлын эрүүл ахуйн арга хэмжээтэй холбоотой аливаа асуудлын талаар нэг Тал бичгээр хүсэлт гаргасан тохиолдолд нөгөө Тал цаг тухайд нь мэдээллийг гаргаж өгнө.

4. Хэрэв нэг Тал нь нөгөө Талыг худалдаанд хориг үүсгэх, эсхүл үүсгэсэн гэсэн арга хэмжээг авсан гэж үзвэл Хамтарсан хорооны хүрээнд Талууд тохиролцон техникийн зөвлөлдөх уулзалт хийнэ. Техникийн зөвлөлдөх уулзалтыг Талуудын харилцан тохиролцсон аливаа хэлбэрээр зохион байгуулж болно.

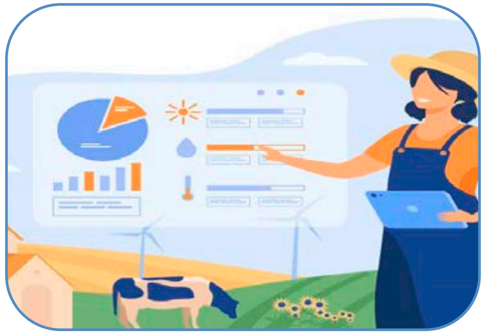

Амьтан, ургамлын гаралтай бүтээгдэхүүнд эрүүл ахуй, аюулгүй байдлын хяналт тавих

Импорт, экспортын шаардлагыг шинжлэх ухаан болон эрсдэлийн үнэлгээнд үндэслэн тогтоох

Улс орнууд хооронд мэдээлэл солилцож, хамтын ажиллагааг уян хатан зохион байгуулах

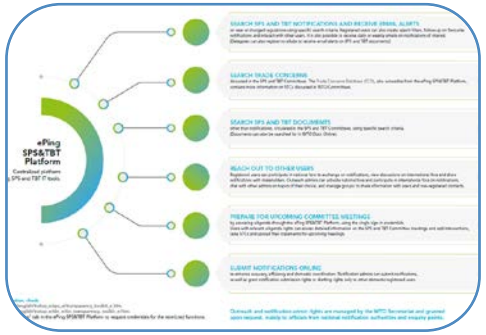

Шаардлагатай тохиолдолд нэмэлт тохиролцоо хийх

Худалдаатай холбоотой асуудал, саад гарвал техникийн зөвлөлдөх уулзалтаар шийдвэрлэх

Маргаан, саад үүсвэл техникийн зөвлөлдөх уулзалтаар шийдвэрлэнэ

⚖ ЕАЭЗХ-ны мал эмнэлэг, эрүүл ахуйн шаардлага:

Малын эрүүл мэндийн баталгаажуулалт	
	Мал эмнэлгийн олон улсын стандарт **(WOAH)**-ын шаардлагыг мөрдөх
	Бүтээгдэхүүний гарал үүсэл, хөдөлгөөнийг мөшгих тогтолцоо **(Traceability)** нэвтрүүлэх
	Мал, амьтны эрүүл мэндийн бүсчлэлийн тогтолцоо **(Zoning)**-г хэрэгжүүлэх
	Хамгаалалттай аж ахуйн нэгжийн тогтолцоо **(Compartmentalization)**-г хөгжүүлэх

ЕАЭЗХ-НЫ МАЛ ЭМНЭЛГИЙН ШААРДЛАГА	**ХЭРЭГЖИЛТ БА ЧАДАВХИЙН ТҮВШИН**	**ЦААШИД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭ**
ХАЛДВАРТ ӨВЧИНГҮЙ БҮСЭЭС ГАРАЛТАЙ БҮТЭЭГДЭХҮҮН	Малын эрүүл мэндийн тандалт, хяналт тогтмол хэрэгжиж багаа боловч гоц халдварт өвчний тохиолдол зарим бүс, нутагт эрсдэл өндөр байна.	Өвчингүй бүс тогтоох, бүсчлэлийн тогтолцоо болон хамгаалттай аж ахуйг олон улсын шаардлагад нийцүүлэн хөгжүүлэх
МАЛ ЭМНЭЛГИЙН ЭРҮҮЛ АХУЙН ГЭРЧИЛГЭЭ	Мал эмнэлгийн гэрчилгээжүүлэлтийн үндэсний тогтолцоо бүрдсэн	Цахим гэрчилгээ, олон улсын харилцан хүлээн зөвшөөрөх арга хэмжээг өргөжүүлэх
SPS СТАНДАРТ, ПРОТОКОЛ МӨРДӨХ	ДХБ-ын SPS зарчимд үндсэн эрх зүйн орчин бүрдэж, хэрэгжилт сайжирч байна. • Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай • Хүнсний тухай • Хүнсний аюулгүй байдлын тухай • Малын эм, тэжээлийн нэмэлтийн тухай хууль, тогтоомж	Олон улсын стандарт болон импортлогч улсын мал эмнэлэг, эрүүл ахуй, хорио цээрийн шаардлагад нийцсэн үйлдвэрлэл, эрүүл ахуйн хяналт, баталгаажуулалтын тогтолцоог бүрдүүлэх
ЛАБОРАТОРИЙН ОНОШИЛГОО, ШИНЖИЛГЭЭ	Лабораторийн оношилгоо, баталгаажуулалтын чадавхи үе шаттайгаар сайжирч байна.	Тоног төхөөрөмжийг шинэчилж, сүлжээ лабораторийн чадавхийг бэхжүүлэх замаар олон улсын итгэмжлэл, лавлагаа лабораторийн шаардлагад нийцсэн тогтолцоог хөгжүүлэх
БОЛОВСРУУЛАХ, ТЭЭВЭРЛЭХ ҮЕИЙН ХЯНАЛТЫН ТОГТОЛЦОО	Хяналт хэрэгжиж байгаа боловч дэд бүтцийн сайжруулалт шаардлагатай	Хүйтэн хэлхээ, ложистик, тээвэрлэлтийн стандартыг сайжруулж, үйлдвэрлэлээс экспорт хүртэлх нийлүүлэлтийн бүх үе шатанд зохистой дадал, эрүүл ахуйн хяналтын тогтолцоог хэрэгжүүлэх

МАЛ ЭМНЭЛГИЙН БҮРТГЭЛ, ГЭРЧИЛГЭЭНИЙ СИСТЕМ (MAHS.GOV.MN)

МЭНС

- Малын эрүүл мэнд, гарал үүсэл
- Шилжилт хөдөлгөөний бүртгэл
- Мал эмнэлгийн үйлчилгээ
- Тандалт
- Дархлаажуулалт

Мал төхөөрөх, боловсруулах үйлдвэр

- Хяналт, баталгаажуулалт
- Мөшгих тогтолцоо

Олон улсын мал эмнэлгийн гэрчилгээ олгох

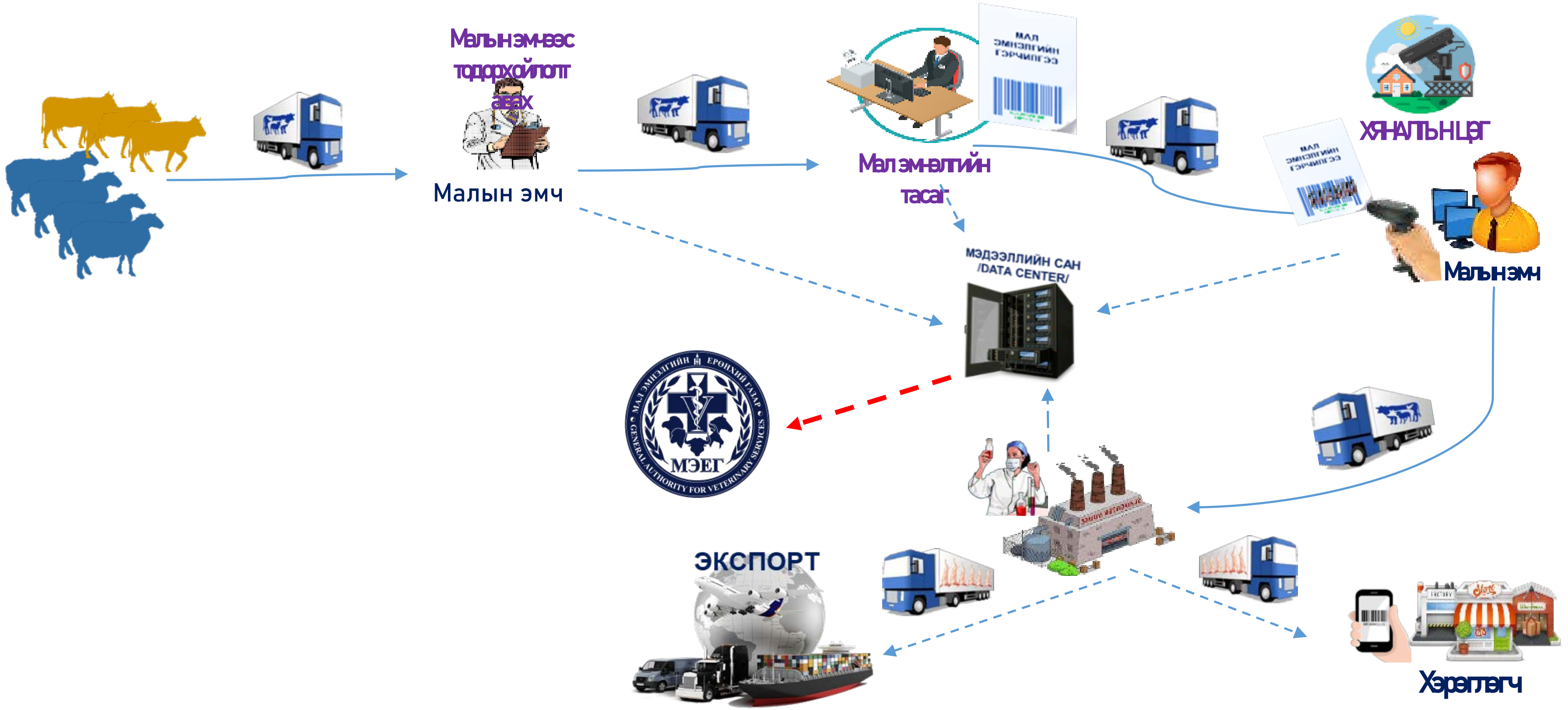

ЭМ, ТЭЖЭЭЛ НЭМЭЛТИЙН БҮРТГЭЛИЙН СИСТЕМ

Малын эмчилгээ, тэжээл, нэмэлт бүтээгдэхүүний аюулгүй байдал, чанарыг улсын хэмжээнд хянах цахим бүртгэлийн систем

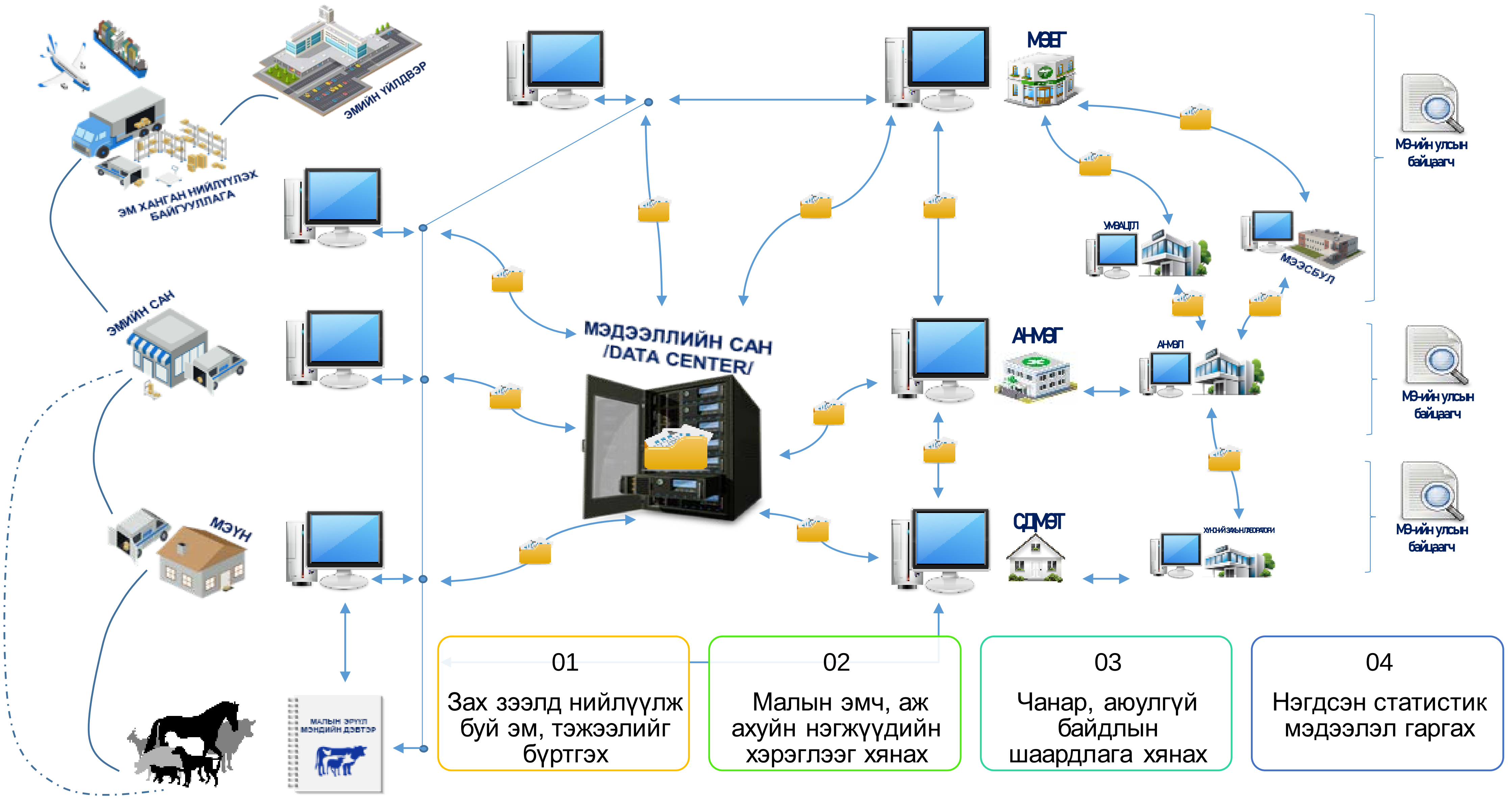

01
Зах зээлд нийлүүлж буй эм, тэжээлийг бүртгэх

02
Малын эмч, аж ахуйн нэгжүүдийн хэрэглээг хянах

03
Чанар, аюулгүй байдлын шаардлага хянах

04
Нэгдсэн статистик мэдээлэл гаргах

МАЛ ЭМНЭЛГИЙН ЕРӨНХИЙ ГАЗАР

A

Хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ:

Төлөвлөгөө:

5.1 Гарал үүсэл, БТКУС, SPS мэдээлэл түгээх

5.2 SPS журам, эрх зүйн орчныг дүн шинжилгээ

5.3 ЕАЭЗХ-ны нөхцөл шаардлагыг судалж нэгтгэх

5.4 Мал эмнэлэг, хорио цээрийн харьцуулалт

5.5 Лабораторийн чадавхид үнэлгээ

5.6 Транзит тээврийн зөвшөөрөл

5.7 Экспортлогч ААН-д эрх олгох

5.8 Цахим мэдээлэл солилцоо

5.9 Нэмэлт хорио цээрийн нөхцөл

5.10 SPS нэмэлт тохиролцоо

5.12-5.15 Цахим систем, дата солилцоо

Худалдаа, тарифын зохицуулалт (ЕАЭЗХ)

- Евроазийн эдийн засгийн холбоотой байгуулсан худалдааны түр хэлэлцээрийн хүрээнд нийт 367 тарифын хөнгөлөлттэй бараанаас мал, амьтны гаралтай буюу мал эмнэлгийн хяналтад хамрагдах жагсаалтад импортын 19, экспортын 83 төрлийн БТКУС кодын ангиллаар 102 нэр төрлийн бараа нь мал, амьтан болон тэдгээрийн гаралтай бүтээгдэхүүн байна.

Хууль, журмын шинэчлэл:

- ХХААХҮЯ-ны 2025 оны А/161 тушаалаар импортын мэдэгдэл олгох ургамал, түүхий эдийн эрсдэлийн ангиллын жагсаалт батлагдсан. (728 нэр төрөл)

Олон улсын хамтын ажиллагаа, хорио цээрийн шаардлага хангах:

- ЕАЭЗХ-ийн орнуудын хорио цээрийн шаардлагыг судалж, ОХУ болон БНКазУ-ын статусын харьцуулалт хийж байна.
- Бүгд Найрамдах Армен Улсын Хүнсний хяналт, аюулгүй байдлын газартай хамтран ажиллах харилцан ойлголцлын санамж бичгийн төсөл болон Монгол Улсаас тус улсруу хонь, ямаа, үхэр, адууны мах болон дайвар бүтээгдэхүүн экспортлох олон улсын мал эмнэлгийн гэрчилгээний загварыг боловсруулан дипдомат шурмаар илгээхээр ХХААХҮЯ-нд хүргүүлсэн.
- ОХУ-ын Хөдөө аж ахуйн яаманд 302 хүсэлт хүргүүлэн 92%-ийг шийдвэрлүүлсэн.

Цахим шилжилт, системийн хөгжүүлэлт:

- iCertificate v2.0 системийг Гаалийн нэгдсэн системтэй холбох ажлыг эхлүүлэн импортын мэдэгдлийг иргэн, ААН-д цахимаар олгох нөхцөлийг бүрдүүлж байна.
- Хилийн боомттой аймаг, нийслэлийн мал эмнэлгийн байгууллагуудад экспортын гэрчилгээ, импортын мэдэгдэл олгох эрх шилжүүлэх боломжийг судалж байна.

МАЛ ЭМНЭЛГИЙН ЕРӨНХИЙ ГАЗАР

A

Хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ:

Төлөвлөгөө:

5.1 Гарал үүсэл, БТКУС, SPS мэдээлэл түгээх

5.2 SPS журам, эрх зүйн орчныг дүн шинжилгээ

5.3 ЕАЭЗХ-ны нөхцөл шаардлагыг судалж нэгтгэх

5.4 Мал эмнэлэг, хорио цээрийн харьцуулалт

5.5 Лабораторийн чадавхид үнэлгээ

5.6 Транзит тээврийн зөвшөөрөл

5.7 Экспортлогч ААН-д эрх олгох

5.8 Цахим мэдээлэл солилцоо

5.9 Нэмэлт хорио цээрийн нөхцөл

5.10 SPS нэмэлт тохиролцоо

5.12-5.15 Цахим систем, дата солилцоо

Салбар хоорондын хэлэлцүүлэг

- Эдийн засаг, хөгжлийн яам, ХХААХҮЯ, МЭЕГ, ГЕГ, СХЗГ, Махны холбоо зэрэг оролцсон 3 удаагийн уулзалт зохион байгуулсан.

(мах, махан бүтээгдэхүүн, арьс шир, ноос, ноолуурын экспортын боломж ба хүндрэл)

Хяналтын хөтөлбөр, лабораторийн чадавхи сайжруулах

- Монголын махны холбоотой хамтран “Экспортын мах, махан бүтээгдэхүүний микробиологийн хяналтын хөтөлбөр” боловсруулж эхэлсэн. (А/132 тушаалын хүрээнд)
- УМЭАЦТЛ болон 22 лабораторид шаардлагатай оношлуур, урвалж, багаж хэрэгсэл, нийт 4 тэрбум төгрөгийн санхүүжилт шийдвэрлүүлэх санал гарган ЭЗХЯ-нд хүргүүлсэн.

11 дүгээр заалтын дагуу мах нийлүүлэх бүс нутгуудад мал сүргийг вакцинжуулахтай холбоотойгоор Монгол Улсад техникийн дэмжлэг үзүүлэх асуудлыг шийдвэрлэх

- ОХУ-д (FGBI ARRIAH) үйлдвэрлэсэн мал амьтны гоц халдварт шүлхий өвчний эсрэг 200,000 тун вакциныг хүлээн авсан.
- Шүлхий өвчний эсрэг вакцин үйлдвэрлэх, нийлүүлэх, вакцины тогтвортой хангамжийг хангах асуудлыг судлан харилцан мэдээллээ солилцож байна.

Цаашид мал эмнэлгийн салбарт дараах чиглэлээр арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай.

- Худалдааны хориотой өвчнүүдтэй тэмцэх, хөтөлбөр батлуулах, “тайван” статус авах,
- Бүсчлэл, “Хамгаалалттай” АА-н тогтолцоог нэвтрүүлэх, гадаад улс орнуудтай харилцан хүлээн зөвшөөрөх хүрээг өргөжүүлэх
- ”Малын эмийн үлдэгдлийн” хяналтын хөтөлбөр хэрэгжүүлэх
- Мал эмнэлгийн мэдээллийн нэгдсэн цахим системийг бүрэн хөгжүүлж, байгууллагуудын уялдаа холбоог сайжруулах
- Олон улсын шаардлагад нийцсэн цахим мал эмнэлгийн гэрчилгээ (e-certification)-г бүрэн нэвтрүүлэх
- Лабораторийн шинжилгээ, итгэмжлэлийн үр дүнг харилцан хүлээн зөвшөөрөх гэрээ хэлэлцээрийг нэмэгдүүлэх
- Экспортын бүтээгдэхүүний нэр төрөл, хэмжээг нэмэгдүүлэх зорилгоор шинэ зах зээлд нэвтрэх арга хэмжээг үе шаттай өргөжүүлэх
- Хилийн боомт, орон нутгийн мал эмнэлгийн байгууллагын чадавхыг бэхжүүлж, төвлөрлийг сааруулах, бүсчилсэн хөгжлийг дэмжих

АНХААРАЛ ХАНДУУЛСАНД БАЯРЛАЛАА